

Met taal kunnen we de wereld aan

Het onderzoek naar vreemdetaalverwerving en de onderwijspraktijk in de moderne vreemde talen lijken twee werelden die niet veel gemeen hebben. Maar het tegendeel is waar. Taalonderzoek en taalonderwijs kunnen bouwen op elkaars inzichten: het begrip van essentiële verschijnselen als taal, communicatie en cultuur kan inhoud geven aan het talenonderwijs en het taalleerproces versterken.

RICK DE GRAAFF & WANDER LOWIE

Het lijkt zo vanzelfsprekend: onderzoekers die leren van de onderwijspraktijk en docenten die leren van onderzoeksinzichten. Docenten kunnen bouwen op inzichten uit onderzoek naar taalverwerving en taalgebruik, om hun onderwijs efficiënter en effectiever te maken. Onderzoekers kunnen leren van de dagelijkse lespraktijk, om hun onderzoek goed te laten aansluiten bij de onderwijspraktijk. Toch is deze interactie niet zo vanzelfsprekend. In deze bijdrage breken wij een lans voor de intensieve interactie tussen onderzoek en onderwijs. Het Dudoc-Alfa-programma, waarin talendocenten tijd en ruimte krijgen om promotieonderzoek te doen vanuit hun eigen vakdidactische praktijk, streeft zo'n intensieve interactie na, net als deze bundel van *Levende Talen Magazine*, die een mooi voorbeeld is van wederzijdse kennisuitwisseling en kennisontwikkeling.

Wij maken graag van deze gelegenheid gebruik om aandacht te vestigen op een centraal thema van onderschat belang: *inhoud in het talenonderwijs*. Waar inhoud in de les vanzelfsprekend is in bijna alle schoolvakken, van geschiedenis tot scheikunde, staat in het talenonderwijs (Nederlands en de moderne vreemde talen) vooral de vaardigheid centraal. Dit lijkt logisch, want het gaat tenslotte om het leren gebruiken van een taal. Om vaardigheden te trainen, lijkt de inhoud van de training van ondergeschikt belang. We letten op de correctheid van het taalgebruik, we besteden veel tijd aan het oefenen van leesvaardigheidstoetsen, en we oefenen de regels en uitzonderingen van de grammatica. Maar voor inhoud op het gebied van taal en cultuur, zoals literatuur als cultuurdrager, maar ook vragen over hoe we talen leren en gebruiken en hoe talen veranderen en samenhangen, is meestal weinig ruimte in het curriculum.

De paradox is echter dat een taal wel kan worden *geleerd*, maar niet goed kan worden *onderwezen* als overdracht van kennis van de docent naar de leerling. Het eigenlijke leren van een taal is een grotendeels onbewust proces dat het meest succesvol verloopt als aan een aantal randvoorwaarden is voldaan. Twee essentiële randvoorwaarden zijn betrokkenheid van de taalleerder bij het begrip en de productie van taal, en de motivatie om de taal te gebruiken. De betrokkenheid en de motivatie in het talenonderwijs zijn op hun beurt afhankelijk van de inhoudelijke uitdaging van de lessen. Inhoud in de talenles kan laten zien dat inhoudelijke verdieping niet is voorbehouden aan (vooral) de bètavakken en kan leiden tot een positievere imago van de talen. Inhoud over taal en cultuur is een goed gekozen middel om taal te leren, maar is ook een belangrijk doel op zichzelf. De inhoudelijke verdieping van taal,

taalontwikkeling, communicatie, literatuur en cultuur maakt de lessen uitdagender en interessanter. Het proces van taalverwerving wordt hiermee optimaal gestimuleerd.

Gelukkig zijn er vele voorbeelden van talenlessen die zeer inhoudelijk zijn en leiden tot veel enthousiaste leerlingen (en docenten). Denk aan het gebruik van fictie in de les in combinatie met creatieve schrijven spreekopdrachten, aan intercultureel bewustzijn door te communiceren met leeftijdgenoten in het buitenland, of aan taalbewustzijn door overeenkomsten en verschillen tussen talen te vergelijken. Daarnaast is er een toenemende hoeveelheid praktijkgericht vakdidactisch onderzoek dat voeding geeft aan inhoud in de les en de meerwaarde daarvan voor taalvaardigheidsontwikkeling. Verschillende bijdragen aan deze special getuigen daarvan en laten zien dat taalbewustzijn en cultuurbewustzijn nuttige en relevante

inhoudelijke bronnen zijn voor het talenonderwijs. Inhoud in de talenles is een belangrijk aandachtspunt van het Meesterschapsteam Moderne Vreemde Talen en op de website van het team zijn talloze links hiernaar te vinden (<modernevreemdetalen.vakdidactiekgw.nl>).

Het vakdidactisch onderzoek van Dudoc-Alfa-promovendi dat in deze special wordt beschreven, staat dicht bij de onderwijspraktijk en vrijwel alle hete hangijzers in het talenonderwijs komen aan de orde. Zeer positief is dat dit onderzoek wordt gestuurd door de praktijk en dat de resultaten hiervan het onderwijs echt verder kunnen brengen. Sterk is dat dit onderzoek aansluit bij landelijke trends rond effectief vaardighedenonderwijs en inhoudelijke uitdaging. Dudoc-Alfa-onderzoek biedt docenten goede mogelijkheden om langdurig ontwerp- en evaluatieonderzoek te doen in de eigen onderwijspraktijk. Dat leidt tot direct inzicht in de

effectiviteit van didactiek op leerprocessen en leeruitkomsten over langere tijd. Deze inzichten kunnen zowel onderzoek als didactiek en praktijk echt verder brengen.

De nieuwste uitdaging in onderwijsland is om een goede invulling te geven aan onderwijs in de talen door bij te dragen aan Curriculum.nu. Dit grootschalige project voor de vernieuwing van het voortgezet onderwijs is een belangrijke mogelijkheid die we vanuit de talen niet voorbij mogen laten gaan. Het biedt de kans om een nieuwe invulling te geven aan de eindtermen van de talen, een eind te maken aan het terugslag-effect van het huidige centraal schriftelijk eindexamen en vooral om inhoud te geven aan het talenonderwijs. Wij zijn ervan overtuigd dat inhoud in de les ons de kans biedt om het talenonderwijs ook in de toekomst een onmisbare plaats te geven op school. Zonder taal zijn we nergens. Met taal kunnen we de wereld aan! ■